

Genişletilmiş Kompulsif Satın Alma Davranışı Ölçeği

Kaynakça Gösterimi: Baltacı, A. (2019). Kompulsif Satın Almada Durumsal Faktörler ve Benlik Algısının Etkisi Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmamış doktora tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Kompulsif satın alma davranışına dair toplanan veriler için yazında en sık başvurulan ölçekler olan Faber vd. (1992) ve Edwards (1993) ölçeklerinin birleştirilmesi ile oluşturulan veri seti kullanılmıştır.

Kompulsif satın alma davranışının ölçülmesi

No	İfadeler	1	2	3	4	5
1	Ay sonu geldiğinde param artmışsa, bunu harcamak zorunda olduğumu hissedirim.					
2	Etrafım daki insanlar paramı nasıl harcadığını bilselerdi dehşete dışerlerdi.					
3	Ödeyemeyeceğimi bildiğim halde satın aldığım şeyler oldu.					
4	Ödeyemeyeceğimi bildiğim halde kredi kartım dan alışveriş yaptım.					
5	Kendimi daha iyi hissetmek için kendime bir şeyler aldım.					
6	Alışverişe gittim ediğim günlerde kaygılı veya asabi hissedirim.					
7	Kredi kartlarım için sadece minimum ödemelerimi yapabiliyorum.					
8	Param veya zamarım olmasa bile para harcamak ve alışveriş yapmak için tahrik olmuş hissediyorum.					
9	Bazen çıldır mış gibi satın alırım.					
10	Alışveriş çılgınlığına kapıldığım da kendimi yüksel miş hissedirim.					
11	Hiçbir şeye ihtiyaçım olmamasına rağmen bir şeyler aldığım olur.					
12	Sınırlı, depresif veya mutsuz olduğum dönemlerde alışveriş çılgınlığına kapılırım.					
13	İhtiyaçım olmayan ve kullanmayacağım şeyler aldığım olur.					
14	Bazen kendimi alışveriş yapmak zorunda hissedirim.					
15	Alışveriş yapmaktan pek az veya hiç keyif alamıyorum.					
16	Alışverişe gittim ekten nefret ederim.					
17	Harcama alışkanlıklarım la ilgili endişelerimeme rağmen hala alışverişe gidip para harcıyorum.					
18	Paramın yetmeyeceğini bildiğim halde bir şeyler alırım.					
19	Alışveriş çılgınlığına kapıldığım da kendimi kaygılı hissedirim.					
20	Alışveriş çılgınlığına kapıldıktan sonra suçlu veya utarmış hissedirim.					
1: Kesinlikle Katılıyorum/2:Katılıyorum/3:Kararsızım/4:Katılmıyorum/5Kesinlikle Katılmıyorum						

İlk 7 soru: Faber, R. J., ve O'Quinn, T. C. (1992). A Clinical Screener for compulsive buying.

Journal of Consumer Research 19, 459-469 / Son 13 soru: Edwards, E. A. (1993).

Development of a new scale for measuring compulsive buying behaviour. Financial
Counselling and Planning 4, 67-84

Faber ve O'Guinn "kompulsif satın alma tespit ölçeği"ni kompulsif satın alma eğiliminde olan bireyleri tespit etme ve genel nüfustan ayırmak için kurgulamışlardır. Bazı araştırmacılar 7 soruluk klinik tespit ölçeğini kendi çalışmalarında kullanmışlardır. Bu ölçeğe getirilen temel eleştiri ise ölçeğin kompulsif satın alma ile ilgili olarak sınırlı ve kısıtlı bir alanda açıklama getirebilmesidir (Cole ve Sherrell, 1995; d'Astous, 1990). Edwards ise 1993 yılında yaptığı çalışmada Faber ve O'Guinn'in 1992 yılında geliştirdiği ölçeğin ekstrem vakalar için uygun olduğunu ifade ederek 13 soruluk kendi ölçeğini geliştirmiştir. İki ölçek mukayese edildiğinde Faber ve O'Guinn ölçeğinin daha sıklıkla kullanıldığını söylemek mümkündür. Aslında ölçekler arasındaki farklılığı araştırmacıların kompulsif satın alma tanımlarından yola çıkarak anlamak da mümkündür. Faber ve O'Guinn'e göre "bir nesneye veya tecrübeye sahip olmak ile ilgili kontrol edilemeyen bir duygu veya arzuya defalarca kez yenik dışme ve bu durum ile kendisine ve etrafındakilere zarar vermek" olarak tanımlamışlardır. Edwards ise "dertli/sorunlu bireyin olumsuz duygulardan, kaygılardan ve

stresten uzaklaşmak için kontrolsüzce, kronik olarak ve tekrarlayacak şekilde alışveriş ve harcama yapmak sureti ile bu olumsuz ruh halinden kurtulma veya hafifletme eylemi" olarak tanımlamıştır. Yürütülen çalışmanın kapsamını en geniş düzeyde tutabilmek adına her iki soru formunun da birleştirilmesi neticesinde 20 maddelik bir form elde edilmiş; bu formda birden fazla parametre içeren sorular tek parametre içerecek şekilde bölünmüş ve 26 maddelik yeni bir ölçme aracı oluşturulmuş, bu araçla ilgili güvenilirlik, faktör ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılarak nihai hali verilmiştir.

Formu cevaplayan kişilere dair demografik veriler aşağıda verilmiştir.

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet		Medeni Durum	
Erkek	415	Evli	496
Kadın	361	Bekar	280
Yaş		Gelir Durumu	
18-28 Yaş Arasında	119	1603 TL veya daha az	62
29-39 Yaş Arasında	428	1604-2800 TL arasında	85
40-50 Yaş Arasında	80	2801-3800 TL arasında	135
51-61 Yaş Arasında	59	3801-4800 TL arasında	123
62 Yaş ve Üzerinde	90	4801-5800 TL arasında	97
Eğitim Durumu		5801-6800 TL arasında	69
Lise	61	6801-7800 TL arasında	77
Ön Lisans	94	7801-8800 TL arasında	50
Lisans	525	8801-9800 TL arasında	21
Yüksek Lisans	96	9801 TL veya daha yüksek	57

Toplam 776 kişi

Kompulsif satın alma davranışı soru seti için faktör analizi tablosu

Boyut	İfade	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans
Boyut-1 Duygu Durumu	Mutsuz olduğum dönemlerde kendimi alışverişe kaptırırım.	0,799	24,33%
	Depresif olduğum dönemlerde kendimi alışverişe kaptırırım.	0,772	
	İhtiyacım olmayan şeyler aldığım olur.	0,766	
	Hiçbir şeye ihtiyacım olmamasına rağmen bir şeyler aldığım olur.	0,764	
	Sınırlı olduğum dönemlerde kendimi alışverişe kaptırırım.	0,736	
	Kaygılı olduğum dönemlerde kendimi alışverişe kaptırırım.	0,717	
	Kendimi daha iyi hissetmek için kendime bir şeyler alırım.	0,668	
	Bazen çıldırılmış gibi alışveriş yaparım.	0,633	
	Alışveriş çılgınlığıma kapıldığımda kendimi daha iyi hissederim.	0,624	
Bazen kendimi alışveriş yapmak zorunda hissederim.	0,613		
Boyut-2 Bütçe	Ödeyemeyeceğimi bildiğim halde kredi kartımdan alışveriş yaparım.	0,836	17,19%
	Ödeyemeyeceğimi bildiğim halde satın aldığım şeyler oldu.	0,825	
	Paramın yetmeyeceğini bildiğim halde bir şeyler alırım.	0,713	
	Kredi kartlarım için sadece minimum ödemelerimi yapabiliyorum.	0,672	
	Harcama alışkanlıklarım ile ilgili endişelenmeme rağmen alışverişe gidip para harcıyorum.	0,609	
	Etrafımdaki insanlar paramı nasıl harcadığını bilselerdi dehşete düşerlerdi.	0,591	
	Ay sonu geldiğinde param artmışsa, bunu harcamak zorunda olduğumu hissederim.	0,513	
Boyut-3 Zorunluluk	Alışverişe gitmediğim günlerde kendimi asabi hissederim.	0,867	15,15%
	Alışverişe gitmediğim günlerde kaygılı hissederim.	0,825	
	Zamanım olmasa bile kendimi alışveriş yapmak için tahrik olmuş hiss ediyorum.	0,700	
	Param olmasa bile kendimi alışveriş yapmak için tahrik olmuş hiss ediyorum.	0,616	
Boyut-4 Pişmanlık	Kendimi alışverişe kaptırdıktan sonra utanmış hiss ederim.	0,876	7,76%
	Kendimi alışverişe kaptırdıktan sonra suçlu hiss ederim.	0,829	
Boyut-5 Kontrol S.	Alışverişe gitmekten nefret ederim.	0,864	6,99%
	Alışveriş yapmaktan pek az keyif alıyorum.	0,829	
Açıklanan Toplam Varyans			71,44%
Cronbach Alpha Değeri			0,929
KMO Değeri			0,908
Tahmini Ki-Kare			16401,96
Barlett Küresellik Testi Sig. Değeri			,000

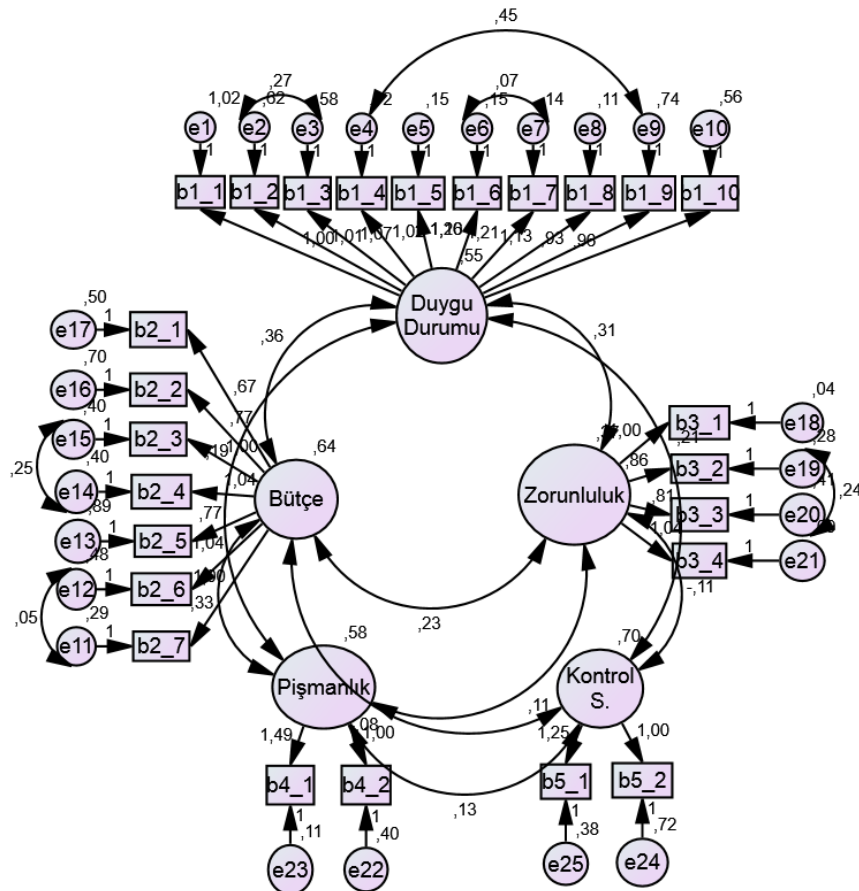
Bilindiği üzere Kaiser-Meyer-Olkin değeri 1'e ne kadar yakın olursa verilerin faktör analizine uygunluğu o nispette yüksek çıkacaktır. Kaiser-Meyer-Olkin değerinin 0,6'dan düşük çıkması yetersiz bir faktörlenme imkanına, 0,5'ten düşük çıkması ise faktörlenebilme imkanının olmayışına işaret etmektedir (Field, 2000: 445-446). Bu veri seti için KMO değeri 0,908 çıkmış olup bu değer yeterlidir. Bartlett's Test of Sphericity Sig. değeri ise 0,10'dan düşük olup KMO ile aynı şekilde faktör analizinde ilgili verilerin uygun olabileceğini göstermektedir.

Analiz neticesinde 5 tane bileşenin Eigenvalue değeri 1'in üzerinde çıkmıştır. Buna istinaden kompulsif satın alma davranışı 25 maddeden oluşan 5 boyutlu bir yapıya sahiptir denilebilir. Faktör yükleri 0,513 ile 0,876 arasında değişmekte ve bu 25 maddenin açıklayabildiği varyans oranı ise %71,44 olarak ortaya çıkmaktadır. Son tahlilde çalışmada kompulsiflik ile ilgili parametreleri ölçmek için kullanılan ölçeğin boyutları tabloda belirtildiği şekilde oluşmuştur.

Silinen bir soru maddesi aşağıda verilmiştir:

- Kendimi başka insanlarla kıyasladığımda, ihtiyacım olmayan şeyleri daha fazla satın aldığımı düşünüyorum.

Kompulsif Satın Alma Davranışı Soru Seti İçin Doğrulayıcı Faktör Analizi

KSAD için doğrulayıcı faktör analizi

KSAD soru seti için doğrulayıcı faktör analizi değerleri

Uyum Ölçüsü	Ölçüm Modeli Sonucu	Kabul Edilebilir Uyum Aralığı	Kaynak
Normalize Ki-Kare (CMIN/DF)	2,699	$2 \leq \text{CMIN/DF} \leq 5$	(Marsh ve Hocevar, 2006)
Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI)	0,912	$0,90 \leq \text{CFI}$	(Noudoostbeni vd., 2008)
Uyum İyiliği İndeksi (GFI)	0,911	$0,90 \leq \text{GFI} \leq 0,95$	(Hooper vd., 2008)
RMSEA	0,074	$0,05 \leq \text{RMSEA} \leq 0,08$	(Noudoostbeni vd., 2008)

Tablo-9'dan da görüleceği üzere CMIN/DF değeri 2,699 çıkmış olup bu değer için genel kabul gören aralık 2 ile 5 arasındadır. CFI ve GFI değerleri ise 0,912 ve 0,911 çıkmış olup bu değerler için de genel kabul görmüş yaklaşım 0,90 ve üzerinde olmalarıdır. RMSEA için ise genel kabul, 0,05 ile 0,08 aralığı olup elde edilen 0,074 değeri bu aralığın içerisinde.

Kompulsif Satın Alma Davranışı Doğrulayıcı Faktör Analizi İstatistik Değerleri

Boyut		St.Hata	Krt.Değ.	P
Duygu Durumu	Bütçe	0,058	6,214	***
Duygu Durumu	Zorunluluk	0,045	6,84	***
Duygu Durumu	Pişmanlık	0,046	4,091	***
Duygu Durumu	Kontrol	0,056	-3,697	***
Bütçe	Zorunluluk	0,039	6,041	***
Bütçe	Pişmanlık	0,057	5,795	***
Bütçe	Kontrol	0,052	-1,483	0,14
Zorunluluk	Pişmanlık	0,034	3,309	***
Zorunluluk	Kontrol	0,04	-2,709	0,01
Pişmanlık	Kontrol	0,051	2,459	0,01

Yapılan analiz neticesinde elde edilen P değerlerinden 1 tanesi hariç tamamı 0,05'ten küçük olup, bu durum modelin anlamlılığını teyit etmektedir. Kontrol soruları ile ilgili olarak uyum ihtiyacı bulunmaması sebebi ile bu durum dikkate alınmayabilir. Son tahlilde elde edilen değerlere istinaden KSAD soru setinin yapısal geçerliliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Genişletilmiş Kompulsif Satın Alma Davranışı Ölçeği

Uygulanan güvenilirlik, faktör ve doğrulayıcı faktör analizlerinin sonuçlarına göre aşağıda paylaşılan soru formunun kompulsif satın alma davranışını istatistiksel olarak ölçerken kullanılabilmesi mümkündür.

1:Kesinlikle Katılmıyorum/2:Katılmıyorum/3:Kısmen katılıyorum/
4:Katılıyorum/5:Kesinlikle Katılıyorum).

	1	2	3	4	5
1-Ay sonu geldiğinde param artmışsa, bunu harcamak zorunda olduğumu hissederim.					
2-Etrafımdaki insanlar paramı nasıl harcadığımı bilselerdi dehşete düşerler.					
3-Ödeyemeyeceğimi bildiğim halde satın aldığım şeyler oldu.					
4-Ödeyemeyeceğimi bildiğim halde kredi kartımdan alışveriş yaparım.					
5-Kendimi daha iyi hissetmek için kendime bir şeyler alırım.					
6-Alışverişe gitmediğim günlerde kaygılı hissederim.					
7-Alışverişe gitmediğim günlerde kendimi asabi hissederim.					
8-Kredi kartlarım için sadece minimum ödemelerimi yapabiliyorum.					
9-Zamanım olmasa bile kendimi alışveriş yapmak için tahrik olmuş hissederim.					
10-Param olmasa bile kendimi alışveriş yapmak için tahrik olmuş hissederim.					
11-Bazen çıldırmış gibi alışveriş yaparım.					
12-Alışveriş çılgınlığına kapıldığımda kendimi daha iyi hissederim.					
13-Hiçbir şeye ihtiyacım olmamasına rağmen bir şeyler aldığım olur.					
14-Sinirli olduğum dönemlerde kendimi alışverişe kaptırırım.					
15-Depresif olduğum dönemlerde kendimi alışverişe kaptırırım.					
16-Mutsuz olduğum dönemlerde kendimi alışverişe kaptırırım.					
17-Kaygılı olduğum dönemlerde kendimi alışverişe kaptırırım.					
18-İhtiyacım olmayan şeyler aldığım olur.					
19-Bazen kendimi alışveriş yapmak zorunda hissederim.					
20-Alışveriş yapmaktan pek az keyif alıyorum.					
21-Alışverişe gitmekten nefret ederim.					
22-Harcama alışkanlıklarım ile ilgili endişelenmeme rağmen alışverişe gidip para harcıyorum.					
23-Paramın yetmeyeceğini bildiğim halde bir şeyler alırım.					
24-Kendimi alışverişe kaptırdıktan sonra suçlu hissederim.					
25-Kendimi alışverişe kaptırdıktan sonra utanmış hissederim.					